

U članku se obrađuju osnovna pitanja u svezi s glavnom skupštinom dioničkog društva: nadležnost glavne skupštine, njezino sazivanje, mjesto i vrijeme održavanja, ovlaštenje za sudjelovanje na glavnoj skupštini i korištenje pravom glasa, donošenje odluka i pravo glasa. Analiziraju se odgovarajuće odredbe Zakona o trgovačkim društvima (Nar. nov. br. 111/93, u nastavku teksta: Zakon) uz navođenje stajališta domaće i njemačke doktrine.

Neka pitanja vezana

1. Nadležnost glavne skupštine

Glavna skupština sjedište je dioničarske demokracije (Schmidt, 703). To je organ dioničkog društva čiji je zadatak interno oblikovanje volje društva u okviru nadležnosti koja je utvrđena Zakonom (Hueffer, 505 i sl.; Barbić, 88).

Organi dioničkog društva nisu u hijerarhijskom odnosu. Zato se ne može reći da je glavna skupština vrhovni organ društva. Propisujući na prisilan način nadležnosti uprave, nadzornog odbora i glavne skupštine, Zakon uspostavlja željenu ravnotežu moći između pojedinih organa društva. (Hueffer, 506; Barbić, 88).

Članak 274. st. 1. Zakona postavlja pravilo da dioničari u poslovima društva svoja prava ostvaruju na glavnoj skupštini. Glavna skupština je takav sastanak dioničara koji je izričito označen kao glavna skupština, te koji je sazvan i proveden na Zakonom utvrđeni način (Hueffer, 506). Glavna skupština, za razliku od uprave i nadzornog odbora, nije stalni organ društva.

Prava koja dioničari ostvaruju na glavnoj skupštini članska su a ne vjetrovnička prava (Hueffer, 506; Barbić, 88). Sva članska prava dioničara nisu vezana za djelovanje glavne skupštine. Pravo na sudjelovanje na glavnoj skupštini, pravo glasa, pravo dioničara da svoje protivljenje odluci glavne skupštine izjavi u zapisnik, u načelu pravo dioničara da budu obaviješteni, zatim prava određene kvalificirane manjine da izjavljuju prigovore — jesu prava vezana uz glavnu skupštinu. U ovim se slučajevima radi o upravljačkim pravima dioničara, a ne o imovinskim (Hueffer, 507; Barbić, 89).

Prava dioničara koja nisu vezana za glavnu skupštinu jesu imovinska prava dioničara, npr. pravo dioničara da im se podijeli dobit. Izvan glavne skupštine ostvaruje se i značajan dio upravljačkih prava. Radi se o kontrolnim ovlaštenjima i pravima na obavještenost (ovlaštenje na pobijanje odluka, pravo na podizanje tužbe za utvrđenje ništavosti odluka, zahtjev za davanje priopćenja iz čl. 281. Zakona, pravo na posebno ispitivanje u koncernu). Tu spadaju i neka prava manjine (pravo na sazivanje glavne skupštine i na objavu dnevnog reda, pravo na posebnu reviziju). Kao pojedinačne ovlasti dioničara valja spomenuti pravo na imenovanje članova nadzornog odbora kada je to predviđeno statutom (v. Hueffer, 507; Barbić, 89).

Glavna skupština nema opću nadležnost u smislu da bi ona smjela odlučivati o svemu što izričito nije preneseno u nadležnost uprave ili nadzornog odbora (Henn, 228 i sl.; Schmidt, 703; Hueffer, 511).

Pitanja koja čl. 275. st. 1. stavlja u nadležnost glavne skupštine mogu se podijeliti na odluke koje se redovito ponavljaju ili tekuće odluke, te na strukturne ili temeljne odluke (Hueffer, 512). Izbor i razrješenje članova nadzornog odbora (toč. 1), odluka o godišnjim financijskim izvješćima i upotrebi dobitka (toč. 2), davanje razrješne članovima uprave i nadzornog odbora (toč. 3) i imenovanje revizora društva (toč. 4) spadaju u prvu grupu. U strukturne, temeljne odluke spadaju izmjena statuta (toč. 5), povećanje i smanjenje temeljnoga kapitala društva (toč. 6), te odluka o prestanku društva (toč. 8). Navedene strukturne odluke nisu jedine koje Zakon stavlja u nadležnost glavne skupštine. Nadležnost glavne skupštine propisana je i za odluku o nastavljaju društva (čl. 384. st. 1), suglasnost za sklapanje i izmjenu poduzetničkih ugovora (čl. 481. st. 1, čl. 483. st. 1),

odluku o priključenju društva (čl. 503. st. 1 i 2, čl. 504. st. 1) odobrenje za pripajanje i spajanje društava (čl. 516, čl. 533), odobrenje za prijenos imovine (čl. 552. st. 1), odluku o preoblikovanju (čl. 557. st. 2).

Osim tekućih i temeljnih odluka postoje i posebni slučajevi nadležnosti glavne skupštine. U prvom redu valja navesti imenovanje revizora za ispitivanje radnji obavljenih u osnivanju društva ili radnji vođenja poslova (čl. 275. st. 1. toč. 7). Nadalje, Zakon na više drugih mjesta određuje posebne nadležnosti glavne skupštine (v. npr. čl. 244. st. 2, čl. 259. st. 1, čl. 263. st. 5, čl. 269. itd.).

Nadležnost glavne skupštine za odlučivanje može se utvrditi i statutom (čl. 275. st. 1). Međutim, zbog prisilnog karaktera zakonskih odredbi o nadležnostima pojedinih organa, za statutarno propisivanje nadležnosti ima malo prostora (Schmidt, 704; Henn, 232; Hueffer, 513; Barbić, 89). Statutom se ne mogu nadležnosti uprave ili nadzornog odbora prenijeti na glavnu skupštinu.

Glavna skupština načelno nije nadležna u pitanjima vođenja poslova i ona ne može donijeti odluku kojom bi ustanovila takvu svoju nadležnost. O pitanjima vođenja poslova glavna skupština može odlučivati samo ako to od nje zatraži uprava društva (čl. 275. st. 2). O iznošenju pitanja pred glavnu skupštinu uprava odlučuje prema vlastitoj prosudbi (o presudi njemačkog Saveznog sudišta BGHZ 83, 122, NJW 1982, 1703 — Holzmueller — prema kojoj u određenim okolnostima postoji dužnost uprave zatražiti suglasnost glavne skupštine; v. npr. Hueffer, 514 sl.). Odluka glavne skupštine obvezuje upravu.

2. Sazivanje glavne skupštine, mjesto i vrijeme njezina održavanja

Članak 277. st. 1. Zakona određuje da se glavnu skupštinu mora sazvati u slučajevima određenima zakonom i statutom, te uvijek kada to zahtijevaju interesi društva.

U slučajevima kada je sazivanje glavne skupštine određeno zakonom, uprava (v. čl. 277. st. 2) nije samo ovlaštena već je i dužna sazvati glavnu skupštinu. Sazivanje glavne skupštine na nekim je mjestima u Zakonu izričito određeno (kada se ustanovi gubitak u visini polovine temeljnoga kapitala društva, v. čl. 252. st. 1. sazivanje na zahtjev manjine, v. čl. 278. st. 1). Sazivanje ne mora biti Zakonom izričito određeno već je dovoljno da se radi o odluci za koju je nadležna glavna skupština.

Glavnu skupštinu treba sazvati i u slučajevima određenima statutom. Kako se Zakonom utvrđena podjela nadležnosti između organa društva statutom ne može mijenjati u korist glavne skupštine, za statutarno propisivanje slučajeva sazivanja glavne skupštine nema puno mjesta. To bi moglo biti onda kada, prema statutu, o davanju suglasnosti za prijenos vinikuliranih dionica na ime odlučuje glavna skupština (v. čl. 277. st. 2). U širem smislu to spada i slučaj kada statut za pravo manjine da sazove glavnu skupštinu određuje blaže uvjete od onih koji su propisani Zakonom (v. čl. 278. st. 1, Hueffer, 524).

Interes društva kao razlog za sazivanje glavne skupštine ima malo praktično značenje. Ne treba ga shvatiti kao opću odredbu kojom se proširuje krug razloga za sazivanje glavne skupštine, već se i ovdje zahtijeva da se radi o pitanju koje inače spada u nadležnost glavne skupštine, a k tome se još traži da je odluka glavne skupštine potrebna za zaštitu interesa društva (Hueffer, 524).

Glavnu skupštinu saziva uprava koja o tome odlučuje običnom većinom glasova (v. čl. 277. st. 2). Određenje Zakona da su za donošenje odluke o sazivanju glavne skupštine ovlaštene osobe koje su u trgovačkom registru upisane kao članovi uprave (čl. 277. st. 2, reč. 1) služi pravnoj sigurnosti, izbjegavajući mogućnost nedostatka u sazivanju glavne skupštine (Hueffer, 524). Ostale osobe koje su prema Zakonu ovlaštene sazvati glavnu skupštinu (čl. 277. st. 2, posljednja rečenica) jesu: nadzorni odbor (čl. 263. st. 4), manjina koju je ovlastio sud (čl. 278. st. 3), likvidatori (čl. 374. st. 2). Ovlaštenje određenih osoba na sazivanje glavne skupštine može se utvrditi i statutom (čl. 277. st. 2, posljednja rečenica). Takvo ovlaštenje statut može dati pojedinim dioničarima, ali i trecima izvan društva (Hueffer, 525).

U svrhu zaštite manjine, Zakon predviđa i sazivanje glavne skupštine na zahtjev manjine (čl. 278. st. 1). Glavnu skupštinu mora se sazvati ako to u pisanom obliku zatraže dioničari koji zajedno imaju udjele u visini od dvadesetog dijela temeljnoga kapitala društva te navedu svrhu i razlog sazivanja glavne skupštine. Statutom se potrebna visina udjela manjine u temeljnom kapitalu može smanjiti, ali ne i povisiti (čl. 278. st. 1). Tako bi statut mogao proglasiti dovoljnim i držanje samo jedne dionice (Hueffer, 531). Statutom bi se moglo propisati kako manjina dokazuje da ima potrebnu visinu udjela, ali se ne bi mogla tražiti pohrana dionica u smislu čl. 279. Zakona (Hueffer, 529).

Sazivanje glavne skupštine treba objaviti u glasilu društva. Statutom se mogu postaviti i dodatni zahtjevi u svezi s objavljivanjem. Objava mora sadržavati podatke navedene u čl. 277. st. 3. Zakona. Pod uvjetima koji se moraju ispuniti za sudjelovanje na glavnoj skupštini te za korištenje pravom glasa razumijevaju se uvjeti iz čl. 279. st. 2. U objavi sazivanja glavne skupštine treba objaviti i podatke koji se traže člankom 280 (dnevni red glavne skupštine itd.).

Ako u statutu nije drukčije određeno, glavna skupština održava se u sjedištu društva (čl. 277. st. 4). Ova zakonska odredba posljedica je shvaćanja da je sjedište društva prikladno mjesto za održavanje glavne skupštine. Praksa je njemačkog Saveznog sudišta da su odstupanja dopuštena samo ako je drugo mjesto za dioničare pogodnije od mjesta sjedišta (Hueffer, 626). Kotiraju li dionice društva na burzi, glavna skupština može se održati u sjedištu burze, ako statutom nije drukčije određeno. Statutom bi se moglo predvidjeti više mjesta, između kojih pravo izbora ima onaj tko saziva glavnu skupštinu (Hueffer, 526).

Zakon ne sadržava odredbe o vremenu održavanja glavne skupštine, pa su za to mjerodavne odredbe statuta. Ako statut ništa ne određuje, o vremenu održavanja glavne skupštine odlučuje onaj tko je saziva, vodeći računa o tome da vrijeme bude prikladno i poštujući običaje. Ovo pitanje nije toliko važno za dionička društva sa samo jednim, odnosno malim brojem dioničara. Glavna skupština trebala bi završiti istoga dana za koji je i sazvana, osim ako je već unaprijed sazvana glavna skupština koja će trajati nekoliko dana (Hueffer, 527).

Glavnu skupštinu mora se sazvati najmanje mjesec dana prije njezina održavanja (čl. 279. st. 1). Rok za sazivanje glavne skupštine utvrđuje se zato da bi se dioničari mogli prilagoditi terminu glavne skupštine i za nju se pripremiti. Dopušteno je utvrditi duži rok od mjesec dana ali ne i kraći. Početak roka vezan je za objavu sazivanja glavne skupštine u glasilu društva. Mjerodavan je datum kada

je glasilo stvarno izdano, a ako je izdano prije datuma označenog na glasilu, mjerodavan je na glasilu označeni datum. Ako se sazivanje glavne skupštine objavljuje u više glasila, mjerodavan je datum izdavanja glasila koje je posljednje izdano (Hueffer, 534).

Kako bi se osiguralo da između dana sazivanja glavne skupštine i dana njezina održavanja protekne punih mjesec dana, u taj se rok ne bi trebalo uračunati dan sazivanja i dan održavanja glavne skupštine. Od dana održavanja glavne skupštine broji se unazad. To znači da bi za glavnu skupštinu koja će se održati 20. 6. rok počeo teći 19. 6. i završio bi 19. 5. Glavna skupština morala bi biti sazvana najkasnije 18. 5.

Ako, prema statutu, sudjelovanje na glavnoj skupštini ili pravo da se na njoj glasuje ovisi o tome da se dionice pohrane određeno vrijeme prije održavanja glavne skupštine, odnosno da dioničari unaprijed prijave svoje sudjelovanje, rok za sazivanje glavne skupštine, umjesto prema danu održavanja, računa se prema danu do isteka kojeg treba pohraniti dionice, odnosno prijaviti sudjelovanje na glavnoj skupštini (v. čl. 279. st. 2). Predviđa li pak statut kumulativno oba uvjeta, rok treba računati prema najranijem datumu ako se oni razlikuju. Od tako utvrđenog mjerodavnog datuma treba računati unatrag (Hueffer, 536). Svrha je te zakonske odredbe da se spriječi otežavanje sudjelovanja dioničara na glavnoj skupštini. Dioničarima u svakom slučaju treba nakon sazivanja glavne skupštine ostaviti na raspolaganju mjesec dana za ispunjenje uvjeta za sudjelovanje na skupštini (Hueffer, 536).

3. Ovlaštenje za sudjelovanje na glavnoj skupštini i korištenje pravom glasa

Prema čl. 279. st. 2. Zakona, statutom se sudjelovanje na glavnoj skupštini i korištenje pravom glasa može uvjetovati time da se dionice određeno vrijeme prije održavanja glavne skupštine moraju pohraniti i da dioničari unaprijed prijave svoje sudjelovanje na glavnoj skupštini.

Odredba o pohrani dionica, odnosno prijavljivanju dioničara, služi učinkovitom pripremanju glavne skupštine, posebice kad je riječ o dioničkom društvu s velikim brojem dioničara.

U njemačkoj se literaturi ističe kako odredba statuta o pohrani dionica ima smisla kada su dionice izdane na donositelja. Kada su izdane dionice na ime, svrsishodno je tražiti prethodno prijavljivanje dioničara. Statut može kumulativno zahtijevati pohranu dionica i prijavljivanje dioničara, ali se navodi da to nema posebnoga smisla (Hueffer, 536).

Statut može, ali ne mora, odrediti vrijeme pohrane dionica. Prema Zakonu, uvjetu pohrane dionica je udovoljeno ako se to učini najkasnije desetoga dana pred održavanje glavne skupštine (čl. 279. st. 3, reč. 1). Prema njemačkim izvorima, statut može skratiti vrijeme za koje dionice trebaju biti pohranjene, ali ga ne može produžiti. Time se želi spriječiti odgađanje glavne skupštine jer to, navodno, umanjuje nazočnost dioničara na skupštini (Hueffer, 537; Hoffmann-Becking, 1197, toč. 39). U njemačkoj su literaturi podijeljena mišljenja o tome može li se pohrana obaviti još idućeg radnog dana kada posljednji dan za pohranu pada u neradni dan (v. Hueffer, 537; najpriznatiji komentatori ipak se izjašnjavaju protiv te mogućnosti). U takvom bi slučaju, dakle, dionice trebalo pohraniti najkasnije prethodnog radnog dana.

Statut može propisati mjesto gdje dionice treba pohraniti. Ne odredi li statut drukčije, uvjetu pohrane dioni-

iz glavnu skupštinu dioničkog društva

ca udovoljeno je ako se dionice pohrane kod javnog bilježnika ili kod financijske institucije koja se bavi čuvanjem vrijednosnih papira (čl. 279. st. 3, reč. 2). Statut može odrediti, primjerice, da dionice treba pohraniti u društvu, što je posebno prikladno. Također, statut može predvidjeti da se dionice pohranjuju kod financijske institucije koja se ne bavi čuvanjem vrijednosnih papira. Statut može sadržavati i odredbe o sadržaju potvrde o pohrani i može propisati kada treba donijeti dokaz o pohrani dionice. Dopusnene su odredbe statuta da dokaz o pohrani dionica treba donijeti prije održavanja glavne skupštine. Stoviše, takvo je rješenje neophodno u slučaju kada se dionice mogu pohraniti kod bilo kojega javnog bilježnika. Kako društvo nije poslovno povezano sa svakim javnim bilježnikom, ne bi bila osigurana pravodobna informacija o pohranjenim dionicama, čime bi bila promašena svrha zakonske odredbe (Hueffer, 537).

Za rok prijavljivanja dioničara vrijede ista načela kao i za pohranu dionica. Kada posljednji dan za prijavu pada u neradni dan, dioničari bi se morali prijaviti najkasnije posljednjeg radnog dana prije toga neradnog dana (Hueffer, 538).

4. Donošenje odluka

Za odlučivanje na glavnoj skupštini vrijedi načelo obične većine (većina danih glasova) ako Zakonom ili statutom nije određeno da je za donošenje odluka potrebna neka veća većina ili se zahtijeva i ispunjenje dodatnih pretpostavki (čl. 290).

Odluke glavne skupštine mogu biti pozitivne ili negativne. Pozitivna odluka znači da je prijedlog prihvaćen, a negativna da je odbijen. Članak 290. Zakona odnosi se samo na pozitivne odluke. Za donošenje negativne odluke nije potrebno da prijedlog bude odbijen većinom koja je propisana u čl. 290. (Hueffer, 600; Barbić, 91).

Odluke glavne skupštine donose se po određenom postupku. Glavna skupština mora biti sposobna za donošenje odluka (v. u nastavku o kvorumu). Voditelj glavne skupštine stavlja prijedlog određene odluke na glasanje. Prijedlog mora postići potrebnu većinu. Na kraju voditelj glavne skupštine utvrđuje rezultat glasanja, što sve javni bilježnik unosi u zapisnik (v. čl. 286. st. 2; detaljnije o tijeku glavne skupštine v. Henn, 271-284).

Zakon ne određuje da je za donošenje odluka potrebna određena zastupljenost dioničara na glavnoj skupštini (kvorum), čime otklanja mogućnost da dioničari nedolaskom na glavnu skupštinu sprječavaju rad (Barbić, 90). Međutim, zakon dopušta da se kvorum propiše statutom (čl. 289. st. 1). Propisivanjem kvoruma spriječio bi se da manjina koja se pojavi na glavnoj skupštini donese obvezatne odluke (Wuerdinger, 145). U njemačkoj praksi nije uobičajeno propisivanje kvoruma (Hueffer, 600 i sl.). Statut bi mogao propisati kvorum za sve odluke ili za samo neke. Što se tiče načina propisivanja kvoruma, moglo bi se, primjerice, odrediti da glavna skupština može donositi odluke ako u njenom radu sudjeluju dioničari, odnosno njihovi punomoćnici koji raspolažu dionicama koje premašuju određeni postotak temeljnoga kapitala ili ukupnog broja glasova. Praktično je odrediti i neko razdoblje (npr. 30 minuta) od vremena za koje je skupština sazvana, unutar kojega se kvorum još može postići, pa posljedice nepostojanja kvoruma vezati za istek toga vremena.

Ako statut propisuje kvorum, pri sazivanju glavne skupštine mora se odrediti kada će se održati sljedeća glavna skupština ako na sazvanoj glavnoj skupštini ne bude kvoruma (čl. 289. st. 2, reč. 1). Statutom se

može propisivati rješenje za slučaj da i na idućoj glavnoj skupštini ne bude kvoruma. Ako statut ništa ne određuje, sljedeća glavna skupština može valjano odlučivati bez obzira na broj dioničara koji su na njoj zastupljeni (čl. 289. st. 2, reč. 2).

Odluka glavne skupštine ne može se donijeti bez prijedloga odluke koji voditelj glavne skupštine stavlja na glasanje (osim ako se radi o dioničkom društvu sa samo jednim dioničarem; v. Hueffer, 601). Prijedlog može postaviti uprava, nadzorni odbor ili dioničari i mora se kretati u granicama točaka dnevnoga reda koje su objavljene (v. čl. 280, 282, 294). Pravo stavljanja prijedloga sastavni je dio prava na sudjelovanje na glavnoj skupštini i pravo glasa nije pretpostavka postojanja prava na stavljanje prijedloga (Hueffer, 601).

Obična je većina glasova postignuta kada broj valjanih glasova danih u prilog prijedloga barem za jedan glas premaši broj valjanih glasova danih protiv prijedloga odluke. U protivnom slučaju, kao i onda kada je broj glasova jednak, prijedlog je odbijen. Suzdržani se glasovi ne računaju. Također, broje se samo valjani glasovi, a ne i nevaljani (Hueffer, 601; Barbić, 91).

Zakon na više mjesta za donošenje odluka zahtijeva određenu većinu temeljnoga kapitala (v. npr. čl. 301. st. 2, čl. 304. st. 1, čl. 288. st. 4, itd.). U tim slučajevima ne radi se o alternativnoj većini glasova, već o dodatnoj pretpostavci za donošenje odluke. To znači da za donošenje odluke moraju biti ispunjeni i obična većina glasova i tražena većina temeljnoga kapitala (Hueffer, 602; Barbić, 91).

Odluka glavne skupštine ne može se donijeti običnom većinom ako zakon određuje da je za to potrebna neka veća većina (v. npr. čl. 259. st. 1, kojim se za opoziv člana nadzornog odbora traži većina od najmanje 3/4 od danih glasova).

Zakon za određene odluke postavlja dodatne pretpostavke koje moraju biti ispunjene uz običnu većinu glasova (npr. već navedena određena većina temeljnoga kapitala, posebne odluke određenih grupa dioničara, nepostojanje prigovora određene manjine).

Odluka glavne skupštine ne mogu se donijeti običnom većinom glasova ni ako statut određuje veću većinu ili zahtijeva ispunjenje dodatnih pretpostavki. Statut, dakle, uvjete za donošenje odluka može samo pooštriti a ne i ublažiti. Čak i kada zakon predviđa kvalificiranu većinu glasova ili traži i određenu većinu temeljnoga kapitala, statut te zahtjeve može još i povisiti.

Prebrojavanje glasova zadatak je voditelja glavne skupštine, što je kod velikih skupština teško i dugotrajno, pa je dopušteno koristiti se pomoćnim osobljem i sredstvima. U njemačkoj praksi poznate su dvije metode prebrojavanja: metoda zbrajanja i metoda oduzimanja.

Prema metodi zbrajanja, glasovi dani u prilog prijedloga, te glasovi protiv prijedloga posebno se broje, a broj danih glasova dobiva se njihovim zbrajanjem. Prijedlog je prihvaćen, odnosno odbijen, ovisno o tome da li je izbrojano više glasova u prilog ili protiv prijedloga. Suzdržani glasovi su u primjeni ove metode bez značaja. Ta se metoda smatra pouzdanom i preporuča se kod manjih glavnih skupština (Hueffer, 604; Henn, 283).

Prema metodi oduzimanja, od ukupnog broja glasova koji pripadaju dioničarima (što se utvrđuje putem popisa sudionika na glavnoj skupštini, v. čl. 285) najprije se oduzimaju suzdržani glasovi, čime se dolazi do broja danih glasova. Od toga se broja onda oduzimaju glasovi dani protiv

prijedloga i dobivena razlika odgovara broju glasova danih u prilog prijedloga odluke. Prema vladajućem mišljenju u njemačkoj doktrini i judikaturi, metoda oduzimanja načelno je dopuštena. Problematično u primjeni ove metode je pouzdano utvrđivanje nazočnosti dioničara na glavnoj skupštini putem popisa sudionika. Određena mogućnost pogreške postoji i zbog ulazanja i izlaska sudionika iz prostorije gdje se održava glavna skupština. Metoda oduzimanja primjenjuje se rjeđe od metode zbrajanja. Zbog izložene nepouzdanosti, smatra se neprikladnom u slučajevima kada razlika između broja glasova »za« i glasova »protiv« nije velika (v. Hueffer, 604 i sl.; Henn, 283).

5. Pravo glasa

Članak 291. st. 1. reč. 1. Zakona određuje da se pravo glasa ostvaruje prema nominalnim iznosima dionica. Ova se odredba odnosi na redoviti slučaj, a to je da su izdane redovne dionice, za razliku od povlaštenih dionica bez prava glasa. Izdavanje dionica koje bi za isti nominalni iznos davale različito pravo glasa je zabranjeno (čl. 169. st. 3).

Pretpostavka za primjenu pravila iz čl. 291. st. 1. reč. 1. je potpuna uplata uloga. U tom slučaju svaka dionica daje pravo na jedan glas kada je temeljni kapital podijeljen na dionice koje glase na isti nominalni iznos. Kada su izdane dionice s različitim nominalnim iznosima, broj glasova koje pojedina dionica daje odgovara množitelju najnižeg nominalnog iznosa. Na primjer, izdane su dionice u nominalnim iznosima 400 i 800 kn. Dionica u nominalnom iznosu 400 kn daje pravo na jedan glas, a dionica koja glasi na nominalni iznos 800 kn daje pravo na dva glasa (Hueffer, 610; Henn, 236; Barbić, 92).

Zakon dopušta odstupanje od pravila da se pravo glasa ravna prema nominalnim iznosima dionica, i to tako da se u statutu pravo glasa ograniči. Pravo glasa statut može ograničiti tako da propiše kako pojedini dioničar ne može imati više od određene najvećeg broja glasova ili postotka od svih glasova.

Takve odredbe statuta služe zaštiti od nadglasavanja od velikih dioničara ili zaštiti od inozemnog utjecaja. Tom se je mogućnošću poslužilo više njemačkih dioničkih društava (Schmidt, 712 i sl.; Henn, 237). Protiv ograničenja prava glasa iznose se određeni pravno-politički razlozi: ograničenje prava glasa nije sposobno otkloniti neželjena preuzimanja društva, štetno je za tečaj dionica i služi samoučvršćivanju managementa (Hueffer, 611).

Ograničenje prava glasa može se utvrditi na različite načine. Može se propisati najveći broj glasova koje može imati pojedini dioničar ili postotak od svih glasova (npr. propiše se da pojedini dioničar ne može imati više glasova od glasova koji pripadaju određenom postotku temeljnoga kapitala; u njemačkoj praksi uobičajeni postoci su 3, 5, odnosno 10% temeljnoga kapitala; v. Hueffer, 611).

Najveći broj glasova može se odrediti i tako da se glasuje po glavama. O glasanju po glavama radi se onda kada sve dionice glase na isti nominalni iznos, a broj glasova koji otpada na jednu dionicu predstavlja najveći broj glasova koji pojedini dioničar može imati prema statutu (Hueffer, 611; Barbić, 92).

Pravo glasa može se ograničiti i stupnjevanjem. U tom slučaju određuje se da jedan ograničeni broj dionica daje potpuni broj glasova, a jedan daljnji broj dionica daje manji broj glasova (npr. do 1000 dionica — svaka dionica daje 1 glas, iznad 1000 dionica — svakih 10 dionica daje sa-

mo 1 glas, iznad 2000 dionica — za svakih 20 dionica dobiva se 1 glas; v. Hueffer, 612; Barbić, 92).

Moguće su i kombinacije dva oblika ograničenja, tj. stupnjevanja i najvećeg broja (npr. propiše se stupnjevanje kao u navedenom primjeru, ali se odredi da pojedini dioničar ukupno može imati najviše 1500 glasova; v. Hueffer, 612; Barbić, 92).

Statut može ograničenje prava glasa propisivati i samo za neke odluke, primjerice samo za odluke kojima se mijenja statut (Hueffer, 612; Barbić, 92).

Pravo glasa može se ograničiti samo statutom. To ograničenje statut ne može prepustiti upravi ili nadzornom odboru (Hueffer, 612; Barbić, 92).

Ograničenje ne mora biti predviđeno u prvom statutu; ono se može uvesti i poslije, izmjenom statuta (Hueffer, 612).

Kada jedan dioničar ili više dioničara ima pravo glasa što premašuje ograničenje koje se želi uvesti, postavlja se pitanje da li je naknadno uvođenje ograničenja dopušteno i mora li se tražiti suglasnost tih dioničara, jer ograničenje zadire u njihova prava. Potreba za suglasnošću tih dioničara praktički bi značila nemogućnost naknadnog uvođenja prava glasa, jer ne može se očekivati da bi se suglasili s time da se njihovo pravo ograniči. Barbić (92) smatra da se ograničenje može uvesti kasnijim izmjenama statuta ako u vrijeme izmjena još nijedan dioničar nema broj glasova koji bi prelazio ograničenja što se izmjenama uvode.

Kako bi se izbjegla mogućnost zaobilazna ograničenja prava glasa, zakon predviđa da se statutom može odrediti da se dionicama koje pripadaju nekom dioničaru smatraju i dionice koje netko drugi drži za njegov račun. Ovakvo uračunavanje mora biti predviđeno u statutu, tj. do njega ne dolazi temeljem samoga Zakona (Hueffer, 613). Uručavanje se može uvesti i izmjenom statuta. Svejedno je tko je drugi, važno je da on dionice drži za račun dioničara (npr. na temelju naloga ili komisijona). Nije nužno da postoji namjera zaobilazna ograničenja prava glasa (Hueffer, 613).

Sprečavaju zaobilazna prava glasa služi i mogućnost predviđena u 4. rečenici st. 1. čl. 291. Zakona. Ako je dioničar trgovačko društvo, statutom se može odrediti da se dionicama koje mu pripadaju smatraju i dionice društva koje je u njemu ovisno, društva koje je u odnosu na njega vladajuće, društva koje je s njime povezano u obliku koncerna ili dionice koje netko treći drži za račun tih društava (za pojam ovisnog i vladajućeg društva, čl. 475. i koncerna, čl. 476. v. Petrović, 148-151; Filipović, 612-624). Većinsko sudjelovanje (čl. 474) koje nije ujedno i odnos ovisnosti (tj. kada je pobijena pretpostavka ovisnosti iz čl. 475. st. 2), nije obuhvaćeno odredbom čl. 291. st. 1. reč. 4. i statut na njega ne može nadovezivati posljedice uračunavanja (Hueffer, 613).

Ograničenje prava glasa, te uračunavanje prema čl. 291. st. 1. reč. 2. 3. i 4. statut ne može propisivati samo za pojedine dioničare (v. čl. 291. st. 1. reč. 5). Naime, kada bi se ograničenje moglo odrediti samo za pojedinih dioničara ili dioničare, glasačka snaga dioničara na koje se ograničenje ne odnosi automatski bi porasla, čime bi se u praksi postiglo rješenje koje bi služilo zaobilazanju zakonske zabrane da se izdaju dionice koje za isti nominalni iznos daju različito pravo glasa (čl. 169. st. 3; Hueffer, 614).

Prema vladajućem mišljenju u njemačkoj literaturi, statut može utvrditi ograničenje prava glasa koje bi se odnosilo samo na pojedine rodove

▷ nastavak na 22. stranici ▷

NEKA PITANJA VEZANA UZ GLAVNU SKUPŠTINU DIONIČKOG DRUŠTVA

▷ nastavak sa 21. stranice ▷

dionica. Mora se zaista raditi o dionicama različitih rodova, tj. dionicama koje daju različita prava. Dionice koje inače daju ista prava, ne mogu se različito tretirati samo u pogledu prava glasa (v. Hueffer, 614).

Zakonsko je pravilo da se pravo glasa stječe potpunom uplatom uloga (čl. 291. st. 2. reč. 1). Kod uloga u novcu, to znači uplatom nominalnog iznosa dionice plus eventualni agio, a kod uloga u stvarima i pravima prenošenjem društvu stvari ili prava (v. čl. 212).

Ako ulog nije potpuno uplaćen niti za jednu dionicu, zakonsko pravilo da se pravo glasa stječe potpunom uplatom uloga ne može se primijeniti. Naime, tada uopće ne bi bilo dioničara koji imaju pravo glasa pa glavna skupština ne bi uopće mogla donositi odluke. Zakon predviđa rješenje za takav slučaj. Tada pravo glasa nastaje i djelomičnom uplatom uloga, pri čemu se omjer prava glasa određuje prema visini uplaćenih uloga (v. čl. 291. st. 3. reč. 1). Uplata najnižeg uloga daje pravo na jedan glas (čl. 291. st. 3. reč. 2). U njemačkoj se literaturi navodi da je najniži ulog u smislu ove odredbe (čl. 134. st. 2. reč. 4. Aktiengesetz) zakonom utvrđeni minimalni iznos (četvrtina nominalnog iznosa dionice) bez agia (v. Hueffer, 615). Djelomična uplata kod uloga u stvarima i pravima nije dopuštena, pa eventualni djelomični ulog ne daje ni pravo glasa (Hueffer, 615).

Ako je uplaćeno više od najnižeg ali manje od potpunog uloga, postavlja se pitanje uzimanja u obzir dijelova glasova. Prema čl. 291. st. 3. posljednja rečenica, dijelovi glasova uzimaju se u obzir samo onda ako za dioničara daju pune glasove. Na primjer, dionice glase na nominalni iznos 400 kn. Najniži ulog iznosi 100 kn. Ako se za 10 dionica uplati 2000 kn, dobiva se 20 glasova. Ako se pak za 10 dionica uplati 2050 kn, opet se dobiva 20 glasova. Dakle, 50 kn ne daje puni glas pa se ne uzima u obzir (v. Hueffer, 615).

U statutu se može odstupiti od zakonskog pravila da se pravo glasa stječe tek potpunom uplatom uloga, pa se može odrediti da se pravo glasa stječe već kada se za dionice uplati zakonom ili statutom određeni najniži iznos uloga (čl. 291. st. 2. reč. 2). Za dionice za koje se uplati najniži iznos uloga, stječe se pravo na jedan glas. Kod većih se uloga omjer stečenih prava ravna prema veličini onoga što je uplaćeno (čl. 291. st. 2, reč. 3. i 4). Za dijelove glasova trebalo bi primijeniti pravilo iz čl. 291. st. 3. posljednja rečenica, iako bi se iz smještaja te odredbe u stavku 3. moglo smatrati da se primjenjuje samo na slučaj kada nijedna dionica nije potpuno uplaćena. U prilog našeg zaključka govori upotreba množine («u tim slučajevima»), a i stvarni razlozi.

Statut ne može sadržavati odredbe o stjecanju prava glasa prije potpune uplate uloga koje bi se odnosile na pojedine dioničare ili na pojedine rodove dionica (v. čl. 291. st. 4). U njemačkoj literaturi navodi se kako se ne mogu razabrati razlozi za različito zakonsko tretiranje rodova dionica kod ograničenja prava glasa, s jedne strane, te stjecanja prava glasa prije potpune uplate uloga, s druge (Hueffer, 615).

Pravo glasa dioničar može ostvarivati i preko punomoćnika. Punomoć se mora dati u pisanom obliku. Ona se predaje društvu koje je zadržava na čuvanju (čl. 291. st. 6). Ne mora se raditi o specijalnoj punomoći, ali iz nje mora proizlaziti da je punomoćnik ovlašten na odnosnoj glavnoj skupštini ostvarivati pravo glasa za svog opunomoćitelja (Hueffer, 616).

Prema vladajućem mišljenju u njemačkoj doktrini, statut može sadržavati odredbe o osobi punomoćnika, ali ne smije nerazborito ograničavati slobodu izbora dioničara. Statut tako ne bi smio propisivati da punomoćnik

mora biti dioničar (Hueffer, 617). Ako statut ne sadržava odredbe o osobi punomoćnika, njega slobodno određuje dioničar.

Više dioničara može imenovati zajedničkog punomoćnika. Oni to moraju učiniti ako se radi o slučaju iz čl. 228. st. 1, tj. ako na dionici ima više ovlaštenika (npr. suvlasnici, nasljednici). Zajedničko se zastupanje nadalje javlja temeljem ugovora o vezivanju glasova, gdje npr. služi usklađivanju ostvarivanja prava glasa kod povezanih društava.

Nije dopušteno da dioničar glasuje izvan glavne skupštine, pa da onda netko drugi očitovanje dioničara preda na glavnoj skupštini. Tu se ne radi o ostvarivanju prava glasa preko punomoćnika. Ni statutom se ne bi moglo predvidjeti pravo dioničara da glasuje izvan glavne skupštine (v. Hueffer, 619).

LITERATURA:

— Barbić, Jakša, u Barbić, Jakša i dr., Zakon o trgovačkim društvima, II. dio. Vodič za čitanje Zakona, Organizator, Zagreb, 1994.

— Filipović, Vladimir, u Filipović, Vladimir i dr., Zakon o trgovačkim društvima s komentarom, RRIF, Zagreb, 1995.

— Henn, Guenter, Handbuch des Aktienrechts, 2. izd., C. F. Mueller Juristischer Verlag, Heidelberg, 1984.

— Hoffmann-Becking, Michael, u Hoffmann-Becking, Michael i Schippel, Helmut, Beck'sches Formularbuch zum Buergerlichen, Handels- und Wirtschaftsrecht, 5. izd., C. H. Beck'sche Verlagshandlung, Muenchen, 1991.

— Hueffer, Uwe, Aktiengesetz, C. H. Beck'sche Verlagshandlung, Muenchen, 1993.

— Petrović, Siniša, u Barbić, Jakša i dr., Zakon o trgovačkim društvima, II. dio. Vodič za čitanje Zakona, Organizator, Zagreb, 1994.

— Schmidt, Karsten, Gesellschaftsrecht, 2. izd., Carl Heymanns Verlag, Koeln, Berlin, Bonn, Muenchen, 1991.

— Wuerdinger, Hans, Aktienrecht und des Recht der verbundenen Unternehmen, 4. izd., C. F. Mueller Juristischer Verlag, Heidelberg, Karlsruhe, 1991.

Mr. Melita VERŠIĆ MARUŠIĆ,
Ekonomski fakultet, Zagreb